

Kviz: Jutri je še en dan

Kviz, ki je nastal na temeljih filma **Jutri je še en dan**, je zasnovan kot interaktivna dejavnost, kjer skupaj obravnavamo in razpravljamo o pomembnih družbenih vprašanjih. Cilj kviza je spodbuditi mlade k razmišljanju o omenjenih temah in jim ponuditi priložnost, da med seboj izrazijo svoja mnenja ter si zastavljajo vprašanja, ki so ključna za razumevanje naše družbe.

1. Katero obliko nasilje doživlja vsaka deseta ženska?

- a.) Psihično nasilje
- b.) Telesno ali fizično nasilje
- c.) Spolno nasilje
- d.) Ekonomsko nasilje

Pravilen odgovor: a.) b.) c.) d.)

Obrazložitev: Vse oblike nasilja doživlja vsaj ena od desetih žensk, samo nasilje pa ima več oblik. V intimnih in partnerskih odnosih in v družini se ne kaže le kot posamezno dejanje ali enkratni dogodek, ampak gre velikokrat za cel sistem vedenja, komunikacije in dejanj, ki jih uporablja povzročitelj(ica) nasilja. Najpogosteje govorimo o štirih oblikah nasilja, ki velikokrat potekajo vzporedno.

Psihično nasilje vključuje dejanja, kjer oseba brez uporabe fizične sile zlorabi svojo moč, da drugo osebo poniža, prestraši ali ji drugače škoduje. Govorimo o žaljenju, kritiziranju, grožnjah, zasmehovanju, poniževanju, nadzoru nad žrtvinimi sporočili, pa tudi o psiholoških manipulacijah (npr. t. i. gaslightingu). Psihično nasilje je velikokrat nevidno in težko prepoznavno, žrtve pogosto krivijo sebe ter se počutijo nemočne. Psihično nasilje v partnerstvu (sedanjem ali prejšnjem) je po FRA raziskavi doživelo 34 % žensk, v slovenski nacionalni raziskavi pa 49 % žensk.

Fizično nasilje vključuje zlorabo fizične sile oz. moči nad drugim; to so lahko udarci, klofutanje, brcanje, davljenje, ali napadi z orožjem. Pogosto se začne z blažjimi oblikami in se sčasoma stopnjuje.

Kadar si osebe želijo aktivnosti spolne narave in vanjo privolijo brez fizične, psihične, ekonomske ali druge prisile, govorimo o spolnosti, v nasprotnem primeru pa govorimo o spolnem nasilju. Privolitev v določeno spolno aktivnost ne pomeni privolitve v katerokoli spolno aktivnost. Soglasje je ključno in brez njega gre za spolno nasilje. Spolno nasilje zajema dejanja spolne narave, ki jih oseba doživlja kot prisilo, na primer: neželjeno otipavanje ali komentiranje telesa, dotikanje, ki si ga oseba ne želi, siljenje h gledanju pornografskih vsebin, siljenje v spolni odnos z drugo osebo, posilstvo, prepovedovanje uporabe kontracepcijskih sredstev, odstranitev kondoma kljub nasprotovanju druge osebe idr.

Ekonomsko nasilje se izraža v nadzoru ali zlorabi žrtvinih finančnih sredstev, kar povzroči finančno odvisnost od povzročitelja. Primeri so omejevanje dostopa do denarja, preprečevanje zaposlitve, neplačevanje dodeljene preživitve za otroka, prisiljevanje v sklepanje pogodb ali jemanje posojil in prisiljevanje v finančne obveznosti. Žrtev tako postane finančno odvisna od povzročitelja, kar jo ohranja ujeta v odnos.

2. Kdo je odgovoren, da prepreči nasilje nad ženskami?

- a.) Žrtev nasilja
- b.) Prijatelji in družina
- c.) Tisti, ki izvaja nasilje
- d.) Družba

Pravilen odgovor: a.) b.) c.) d.)

Obrazložitev: V primerih nasilja nad ženskami velikokrat rečemo: »Zakaj ga ne zapusti?« Pa to včasih ni tako preprosto. Razumeti moramo, da je žrtve nasilja o tem sram spregovoriti, lahko se same počutijo odgovorne za nasilje, ki se jim dogaja, bojijo se, da jih okolica ne bo sprejela ali da ne bodo mogle preživeti sebe in svojih otrok. Velikokrat se ženske trudijo preživeti v nasilnem odnosu ter poskrbeti za svojo varnost (ali varnost vse družine), zato svojih moči ne morejo vlagati v druga področja svojega življenja. Ali pa so osebe prepričane, da je ljubezen enaka nasilju – da je to sestavni del odnosa. V takih primerih zelo pomembno vlogo igrajo osebe, ki so žrtvi najbližje. Prijatelji, družina in sorodniki. Ti prvi opazijo nasilje in morajo nanj opozoriti, aktivno delovati v smeri spremembe. Žrtev ima pravico do varnosti in podpore, vendar ne sme biti sama odgovorna za ustavitev nasilja. Tisti, ki izvaja nasilje, nosi glavno odgovornost, saj je dolžan prenehati z nasilnim vedenjem in poiskati pomoč za spremembo svojih dejanj. Prav tako pa zelo pomembno vlogo igra družba, ki je odgovorna za zagotavljanje pravne zaščite, izobraževanje in podporo vsem vpletenim, da se nasilje učinkovito prepreči in ustavi. Samo s skupnim delovanjem lahko dosežemo družbo, v kateri nasilje ne bo imelo prostora.

3. Katera od navedenih trditev je resnična?

- a.) Če bi bilo zares hudo, bi ga že zapustila
- b.) Vsaka zgodba ima vedno dve plati
- c.) Za nasilje je vedno odgovoren tisti, ki ga povzroča

Pravilen odgovor: c.)

Obrazložitev: Poznamo veliko razlogov, zakaj oseba ne zapusti nasilnega partnerja. Lahko jo je sram spregovoriti ali se počuti soodgovorno, boji se pritiskov okolice ali meni, da finančno ne bo zmogla. Morda verjame, da je nasilje normalen del odnosa, ali pa ne ve, da lahko dobi pomoč. Pogosto skuša oditi, a zaradi stopnjevanja nasilja ne more. Pomembno je razumeti, da razlogi za ostajanje niso povezani z resnostjo nasilja in zato žrtve ne smemo obsojati ali kriviti.

Nasilje nikoli nima dveh plati. Gre za nevarno, nedopustno in tudi kaznivo dejanje. Tega ne smemo zanikati, minimalizirati ali upravičevati. Za nasilje je vedno odgovorna oseba, ki ga povzroča, ne glede na to, kaj je žrtev rekla ali storila.

Ženske odgovornost za nasilje velikokrat jemljejo nase. Pogosto je to tudi spodbujeno s strani povzročitelja nasilja (»Kaj si me pa izzivala«, »Če bi naredila pravilno, se mi ne bi bilo treba razjeziti« ipd.). Vsaka oseba je odgovorna za svoje vedenje in dejanja. Odgovornost za povzročeno nasilje je tako vedno na strani povzročitelja.

4. Kaj je razlika med konfliktom in nasiljem? Zapišite.

Obrazložitev: Nasilja ne smemo enačiti s konfliktom. Osebe, ki doživljajo nasilje, pogosto mislijo, da gre le za konflikte, saj jih okolica prepričuje, da so konflikti običajen del odnosov. Vendar so konflikti sprejemljivi in rešujejo nesoglasja z dogovorom in se dogajajo vsem, medtem ko nasilje pomeni škodovanje in podrejanje druge osebe. Uspešno reševanje konfliktov krepi odnose; čeprav so lahko neprijetni, imajo pozitiven vpliv, saj razrešen konflikt pomeni boljši odnos. Nasilje pa odnose uničuje in ima negativen vpliv – žrtev ponižuje in ji škodi. Konflikti so neprijetni, a niso nevarni, medtem ko nad nasiljem nimamo nadzora. Moč med osebama pri konfliktu je enakomerno razporejena ali fluidna, medtem ko ima pri nasilju oseba, ki ga izvaja, več moči (lahko gre za socialno, fizično, pozicijsko moč).

5. Kaj pomeni izraz »femicid«?

- a.) Umor moškega
- b.) Umor ženske zaradi njenega spola
- c.) Umor noseče ženske

Pravilen odgovor: b)

Obrazložitev: Nasilje nad ženskami je prepoznano kot vse večji problem v naši družbi ter predstavlja kršitev človekovih pravic in širši družben problem. Femicid je najbolj skrajna oblika nasilja nad ženskami – gre za poimenovanje spolno zaznamovanih nasilnih smrti žensk. Vključuje umor ženske kot posledico partnerskega nasilja, mučenje in mizogino pobijanje žensk, ciljno usmerjeno pobijanje žensk v kontekstu oboroženega spopada, pa tudi primere umorov žensk, povezane z organiziranim kriminalom, preprodajalci drog in trgovino z ženskami in dekleti. Izraz »femicid ali umori žensk« (femicide, femicidio) je bil sprejet zlasti v Latinski Ameriki kot odziv na zaskrbljujoče stopnjevanje zelo nasilnih umorov žensk in deklet z namenom opozarjanja na perečo problematiko. Podatki italijanskega notranjega ministrstva kažejo, da je bilo leta 2023 v Italiji ubitih 106 žensk. Od tega naj bi jih 55 ubili partnerji ali bivši partnerji.

6. Kaj je feminizem?

- a.) Ženski filozofski krožek
- b.) Skupina jeznih žensk
- c.) Politično gibanje za enakost in enakopravnost vseh ljudi

Pravilen odgovor: c.)

Obrazložitev: Feminizem predstavlja gibanje za socialno pravičnost in odpravo spolne neenakosti. V današnji slovenski družbi ima pogosto negativen prizvok, kar je velikokrat posledica nerazumevanja njegovega pomena. Feminizem stremi k enakosti med spoloma in se bori za pravice, kot so izobraževanje za vse, volilna pravica za vse, boljši delovni pogoji, varnost na ulicah, otroško varstvo, socialna blaginja, podpora žrtvam nasilja in zakonske reforme.

7. Kakšen je pomen volilne pravice žensk?

- a.) Omogoča ženskam enakopravno sodelovanje v političnih odločitvah
- b.) Ženskam odpira možnosti za izbiro in svobodno odločanje o lastnem življenju
- c.) Omogoča prehod iz zasebne sfere življenja žensk v javno življenje in družbeno participacijo

Pravilen odgovor: a.), b.), c.)

Obrazložitev: Boj za žensko volilno pravico je predstavljal enega ključnih dejavnikov enakosti med spoloma. Ženskam je omogočil, da se iz zasebne sfere doma premaknejo v javno življenje, kar pomeni možnost za njihovo družbeno in politično participacijo. Prve zahteve po ženski volilni pravici so se pojavile že po francoski revoluciji, ko je Olympe de Gouges leta 1791 izdala Deklaracijo o pravicah ženske in državljanke. Ta dokument je bil mišljen kot dopolnilo k francoski ustavi iz leta 1771, ki sicer ni priznala volilne pravice žensk. Kasneje se je tem prizadevanjem pridružila Mary Wollstonecraft s svojim delom *A Vindication of the Rights of Woman* (Utemeljitev pravic žensk), ki je postalo eno temeljnih del feministične literature.

Volilna pravica žensk je tudi pomemben korak k socialnemu in ekonomskemu opolnomočenju. Omogoča vključevanje v širši družbeni diskurz, ki vpliva na zakonodajo, ekonomijo in socialno pravičnost. S tem je volilna pravica postala orodje za izboljšanje življenjskih pogojev in enakih možnosti za vse ženske, ne glede na njihov družbeni ali ekonomski status. Prizadevanje za volilno pravico žensk pa je spodbudilo širše gibanje za ženske pravice, kar je privedlo do drugih pomembnih sprememb, kot so dostop do izobrazbe, enake zaposlitvene možnosti in zaščita pred diskriminacijo. Volilna pravica žensk je torej temeljna za zagotavljanje pravične in enakopravne družbe, kjer imajo vsi, ne glede na spol, enake možnosti.

8. Kdaj so ženske v Sloveniji dobile volilno pravico?

- a.) 1892
- b.) 1945
- c.) 1993

Pravilen odgovor: b.)

Obrazložitev: Ženske v Sloveniji so dobile volilno pravico leta 1945, po drugi svetovni vojni. Predlagana je bila sicer že leta 1848, vendar je bila izvedba onemogočena. Po prvi svetovni vojni so se vse tri politične sile (liberalna, katoliška in socialdemokratska) zavzele za sprejem ženske volilne pravice, a so bile v državnem okviru Kraljevine SHS vse zahteve zavrnjene. Uradni list je po prvi svetovni vojni 15. maja 1920 uvedel splošno volilno pravico na občinskih volitvah; tako so volili vsi, moški in ženske, ki so bili stari nad 21 let. S tem je bila v Sloveniji prvič uzakonjena splošna ženska volilna pravica. Liberalci v Beogradu pa so 17. februarja 1921 to uredbo črtali. Splošna volilna pravica je bila ženskam ponovno dana šele leta 1945, ko so oblast prevzeli komunisti in uvedli enostrankarski sistem. V svetu so ženske volilno pravico pridobivale postopoma. Velik premik k enakopravnosti so prispevale zlasti sufražetke, ki so v 19. stoletju z aktivizmom opozarjale na neenakosti med spoloma. Edina država, v kateri danes ženske nimajo volilne pravice, je Vatikan.

9. Kateri dan v letu je posvečen mednarodnemu dnevu žensk?

- a.) 8. marec
- b.) 25. junij
- c.) 10. oktober

Pravilen odgovor: a.)

Obrazložitev: 8. marec je mednarodni dan žensk, posvečen boju za pravice žensk in enakopravnost po vsem svetu. Pobudo za mednarodni dan delavskih žensk je na Drugi mednarodni konferenci socialističnih žensk leta 1910 dala nemška socialistka Clara Zetkin. Prvo praznovanje je bilo že naslednje leto, 19. marca 1911, ob štirideseti obletnici Pariške komune. V ospredju je bil boj za volilno pravico žensk, enako plačilo in siceršnje izboljšanje ekonomskega položaja žensk. Leta 1914 so dan žensk v Nemčiji prvič obeležili 8. marca. Prav tako so 8. marca 1917 v Petrogradu v Rusiji potekale množične demonstracije tekstilnih delavk. Rusko prebivalstvo je bilo, kot povsod drugod, naveličano vojne in državo je zajel val nemirov. V Sovjetski zvezi je tako 8. marec – dan žensk – postal državni praznik.

10. Katera evropska kampanja, ki jo je začel Inštitut 8. marec, aktivno poteka danes in se bori za pravice žensk?

- a.) MeeToo#
- b.) My Voice, My Choice
- c.) Samo ja pomeni ja

Pravilen odgovor: b.)

Obrazložitev: Kampanja »My Voice, My Choice« stremi k ideji, da bi ženskam omogočili pravico do splava in posledično svobodnejše, varnejše in boljše življenje, ne glede na to, kje živijo, in ne glede na okoliščine, v katerih se znajdejo. Pomanjkanje dostopa do splava v številnih delih Evrope ne pomeni le tveganja za telesno zdravje žensk, temveč tudi neupravičeno ekonomsko in duševno breme za ženske in družine, pogosto za tiste na družbenem obrobju, ki si ga najtežje privoščijo. Zaradi pomanjkanja dostopa do varnega splava je izgubljenih ali ogroženih veliko življenj in možnosti preživetja.

11. Med seboj izmenjajte ideje o filmih, v katerih se ženske junakinje borijo za boljše življenjske pogoje in bolj enakopravno družbo.

Nekaj možnih odgovorov:

Sufražetke (2015) – Politična drama, ki so jo navdihnile resnične sufražetke, prve borke za enakopravnost žensk v poznem 19. stoletju, prikazuje turobno življenje mlade Maud Watts, ki poleg skrbi za revno družino doživlja vsakodnevna ponižanja na delu v pralnici. Čeprav ni izobrazena, jo navdihnejo govori vodje gibanja Emmeline Pankhurst, ki se odločno zavzema za pravice žensk. Toda patriarhalna družba ostaja gluha, zato se Maud pridruži skupini žensk, ki načrtujejo nasilen upor proti oblasti, čeprav s tem postavijo na kocko svoja življenja, pa tudi ugled in prihodnost lastnih družin.

Mustang (2015) – Film nas popelje v obmorsko vasico na severu Turčije. Lale in njene štiri sestre se na poti iz šole zaigrajo s skupino fantov. Nedolžna igra v očeh vaških varuhov morale hitro preraste v spolni škandal. Babica in stric, osramočena skrbnika deklet, se namenita radoživim upornicam pristrichi peruti; družinski dom postaja iz dneva v dan bolj podoben zaporu, šolsko delo zamenjajo učne ure iz gospodinjstva, začne se dogovarjanje porok. Toda v sestrah tli neustavljiva sla po svobodi in vsaka na svoj način se borijo proti omejitvam, ki jim jih nalaga družba.

Ena poje, druga ne (1977) – Pauline (Valérie Mairesse) je živahno mestno dekle, neukročena trmoglavka, ki sanja o pevski karieri. Nekoliko starejša Suzanne (Thérèse Liotard) je mati dveh otrok, ki je z brezperspektivnega podeželja pobegnila v mesto, kjer se še vedno bori z revščino – tretjega otroka si ne more privoščiti. Spoprijateljita se, ko Pomme Suzanni posodi denar za nelegalni splav. Splet tragičnih dogodkov ju nato loči in šele deset let kasneje se po naključju srečata na protestih za pravico do splava. Obljubita si, da bosta ostali v stiku – pišeta si razglednice, preko katerih spremljamo, kako gibanje za ženske pravice zaznamuje in spreminja njuni življenji. Ta feministični muzikal je eden politično najodločnejših, a hkrati najtoplejših filmov Agnès Varda, ki z jasno in spevno ostrino odmeva še danes.

Greta (2020) – Avgusta leta 2018 se je petnajstletna Greta Thunberg z napisom »Šolska stavka za podnebje« prvič postavila pred švedski parlament. Najprej je sedela sama, počasi pa so začeli pristopati mimoidoči – in v naslednjih nekaj mesecih je plaha deklica z Aspergerjevim sindromom postala obraz globalnega gibanja. Režiser jo spremlja na srečanjih s svetovnimi politiki, odmevnih javnih nastopih in vse bolj množičnih uličnih protestih. Njegova kamera pa ujame tudi bolj intimne trenutke: sproščeni smeh v družinskem krogu, pisanje strastnega govora v hotelski sobi in soočanje s sovražnimi odzivi nasprotnikov, ki jo razglašajo za »histerično«, »depresivno« in »duševno bolno«. Dokumentarec doseže vrhunec z napornim dvotedenskim jadranjem na podnebni vrh Združenih narodov v New Yorku, kjer Greta svetovne voditelje nagovori z znamenitim »Kako si drznete!«.

Kviz je pripravila **Sara Šabec**.

Sara Šabec je filozofinja in pedagoginja. Kot samozaposlena v kulturi se posveča selekciji vsebin, izobraževanju in kulturno-umetnostni vzgoji. Deluje kot selektorica filmskega festivala ZOOM, zunanja sodelavka Kinodvora, Kino Otoka in drugih organizacij. Od leta 2022 deluje kot selektorica filmskega programa za Mesto žensk in njegov mednarodni festival sodobnih umetnosti ter je (so)avtorica številnih pedagoških gradiv in knjig na področju izobraževanja z umetnostjo.